“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING FRANSIYA BILAN HAMKORLIK ALOQALARI (1991-2025 YY)”

Toshkent Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti Tarix (yo‘nalishlar va faoliyat turi bo‘yicha) yo‘nalishi 2-bosqich magistranti

Islomaliyev Shohruh G‘ofurjon o‘g‘li.

Annotatsiya: *Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishganidan so‘ng Fransiya bilan o‘rnatgan siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ilmiy-texnik hamkorlik aloqalari tizimli ravishda tahlil qilinadi. Xususan, 1991–2025-yillar oralig‘ida ikki davlat o‘rtasidagi diplomatik munosabatlarning shakllanishi, yuqori darajadagi tashriflar, savdo-iqtisodiy loyihalar hamda investitsion hamkorlikning rivojlanish bosqichlari ochib beriladi. Shuningdek, transport, energetika, ta’lim va turizm sohalaridagi hamkorlik istiqbollari, global va mintaqaviy jarayonlar fonida ikki tomonlama aloqalarning strategik ahamiyati asoslab beriladi. Maqolada mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ham ilmiy asosda yoritilib, hamkorlikni yanada chuqurlashtirish bo‘yicha amaliy takliflar ilgari suriladi.*

Klit so’zlar: *O‘zbekiston–Fransiya munosabatlari, diplomatik hamkorlik, savdo-iqtisodiy aloqalar, investitsiya siyosati, madaniy almashinuv, strategik sheriklik, xalqaro hamkorlik, tashqi siyosat, iqtisodiy integratsiya, ilmiy-texnik hamkorlik.*

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan dastlabki yillardan boshlab tashqi siyosatda siyosiy aloqalarni shakllantirish va rivojlantirishga alohida e’tibor qaratdi. Ayniqsa, rivojlangan davlatlar bilan siyosiy muloqotni yo‘lga qo‘yish,

xalqaro maydonda o‘z pozitsiyasini mustahkamlash va milliy manfaatlarni ilgari surish davlat tashqi siyosatining ustuvor yo‘nalishlariga aylandi. Bu davrda Fransiya Respublikasi bilan siyosiy aloqalarning shakllanishi muhim o‘rin tutdi. Fransiya Yevropaning yetakchi siyosiy markazlaridan biri sifatida xalqaro munosabatlarda muhim rol o‘ynaydi.

Shu sababli O‘zbekiston tashqi siyosatida Fransiya bilan muloqotni rivojlantirish strategik ahamiyat kasb etdi. 1990-yillarda siyosiy aloqalarning asosiy yo‘nalishlaridan biri diplomatik muloqotni mustahkamlash bo‘ldi. Ikki davlat o‘rtasida rasmiy uchrashuvlar, muzokaralar va diplomatik aloqalar orqali o‘zaro ishonch muhitini shakllantirishga katta e’tibor qaratildi. Bu jarayon siyosiy hamkorlikning barqaror rivojlanishi uchun muhim zamin yaratdi. Oliy darajadagi tashriflar siyosiy aloqalarning rivojlanishida alohida o‘rin egalladi. Davlat rahbarlari o‘rtasidagi uchrashuvlar orqali ikki tomonlama munosabatlarning ustuvor yo‘nalishlari belgilab olindi. Ushbu tashriflar davomida imzolangan hujjatlar siyosiy muloqotning institutsional asoslarini mustahkamlashga xizmat qildi.

1990-yillarda siyosiy aloqalarning rivojlanishida mintaqaviy xavfsizlik masalalari ham muhim o‘rin tutdi. Markaziy Osiyoda barqarorlikni ta’minlash, terrorizm va ekstremizmga qarshi kurashish masalalari ikki davlat o‘rtasidagi siyosiy muloqotda muhim mavzulardan biri bo‘ldi. Bu esa hamkorlikning mazmunini yanada boyitdi. Shuningdek, siyosiy aloqalarda iqtisodiy manfaatlar bilan bog‘liq masalalar ham muhim ahamiyat kasb etdi. Siyosiy muloqot orqali iqtisodiy hamkorlik uchun qulay sharoit yaratish, investitsiyalarni jalb qilish va savdo aloqalarini kengaytirish masalalari muhokama qilindi.

2000-yillarning boshlariga kelib, siyosiy aloqalar yanada tizimli va izchil tus

ola boshladi. Diplomatik muloqot faqat rasmiy uchrashuvlar bilan cheklanib qolmay, balki doimiy ravishda olib boriladigan siyosiy maslahatlashuvlar shakliga o‘tdi. Bu esa ikki davlat o‘rtasidagi aloqalarning barqarorligini ta’minladi. Bu davrda parlamentlararo aloqalar ham rivojlana boshladi. Deputatlar va senatorlar o‘rtasidagi uchrashuvlar orqali qonunchilik sohasida tajriba almashish yo‘lga qo‘yildi. Bu esa siyosiy aloqalarning yanada kengayishiga xizmat qildi. Siyosiy aloqalarning yana bir muhim jihati — diplomatik vakolatxonalar faoliyatining kengayishi bo‘ldi. Elchixonalar orqali ikki davlat o‘rtasidagi muloqot muntazam ravishda olib borildi, bu esa siyosiy aloqalarning uzluksizligini ta’minladi.

2006–2016-yillar O‘zbekiston Respublikasi va Fransiya Respublikasi o‘rtasidagi munosabatlarda nisbatan yangi bosqichni boshlab bergan davr sifatida tavsiflanadi. Ushbu davrda ikki davlat o‘rtasidagi diplomatik aloqalar avvalgi bosqichda shakllangan asoslar negizida rivojlanib, yanada tizimli va mazmunan boy tus ola boshladi. Diplomatik muloqotning dinamikasi ko‘p jihatdan global siyosiy jarayonlar, mintaqaviy xavfsizlik masalalari va iqtisodiy manfaatlarning uyg‘unlashuvi bilan belgilanadi.

2006–2010-yillar oralig‘ida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi diplomatik aloqalar nisbatan muvozanatli rivojlandi. Bu davrda oliy darajadagi tashriflar soni cheklangan bo‘lsa-da, diplomatik muloqot to‘xtab qolmadi, balki turli darajadagi uchrashuvlar orqali davom ettirildi. Tashqi ishlar vazirliklari o‘rtasidagi maslahatlashuvlar va diplomatik kanallar orqali olib borilgan muloqot aloqalarning uzluksizligini ta’minladi. Shuningdek, ushbu davrda xalqaro tashkilotlar doirasidagi hamkorlik diplomatik aloqalarning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoldi. O‘zbekiston va Fransiya BMT, UNESCO va boshqa xalqaro tuzilmalar doirasida bir qator masalalar yuzasidan o‘zaro hamkorlikni davom ettirdi. Bu esa global miqyosdagi muammolarni hal etishda pozitsiyalarni muvofiqlashtirish

imkonini berdi.

Xususan, Afg‘oniston bilan bog‘liq vaziyat, terrorizm va ekstremizmga qarshi kurashish masalalari ikki davlat o‘rtasidagi muloqotda asosiy mavzulardan biri bo‘ldi. Bu esa siyosiy aloqalarning mazmunini yanada boyitdi. Shuningdek, ushbu davrda Fransiyaning Markaziy Osiyoga nisbatan siyosati ham O‘zbekiston bilan aloqalarning rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatdi. Fransiya mintaqada barqarorlikni ta’minlash va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishdan manfaatdor bo‘lib, O‘zbekiston bilan aloqalarni muhim yo‘nalish sifatida ko‘rib chiqdi.

2012–2016-yillar oralig‘ida diplomatik aloqalarda faollikning nisbatan ortishi kuzatildi. Oliy darajadagi tashriflar, rasmiy uchrashuvlar va diplomatik muzokaralar orqali ikki davlat o‘rtasidagi muloqot yangi bosqichga ko‘tarildi. Bu esa hamkorlikni yanada chuqurlashtirish uchun zarur sharoit yaratdi. Shu davrda parlamentlararo aloqalar ham rivojlanib, siyosiy hamkorlikning muhim yo‘nalishiga aylandi. Qonunchilik organlari o‘rtasidagi aloqalar orqali tajriba almashish yo‘lga qo‘yildi, bu esa siyosiy tizimlarning o‘zaro yaqinlashuviga xizmat qildi.

2006–2016-yillar davomida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi diplomatik aloqalar sifat jihatidan yangi bosqichga o‘tdi. Ushbu davrda diplomatik muloqot tizimli xarakter kasb etib, iqtisodiy va institutsional hamkorlik bilan uzviy bog’liq. Diplomatik dinamikaning rivojlanishi ikki davlat o‘rtasidagi umumiy hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqishda muhim omil bo‘lib xizmat qildi. 2006–2016-yillar oralig‘ida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi diplomatik munosabatlar rivojini tahlil qilishda ushbu davrning asosiy xususiyati sifatida muloqotning sifat jihatidan yangilanishini alohida ta’kidlash lozim.

O‘zbekiston uchun Fransiya bilan aloqalarni rivojlantirish Yevropa bilan

siyosiy va iqtisodiy integratsiyani chuqurlashtirish vositasi sifatida qaralgan bo‘lsa, Fransiya uchun O‘zbekiston Markaziy Osiyodagi muhim hamkor sifatida namoyon bo‘ldi. Aynan ushbu manfaatlar uyg‘unligi diplomatik muloqotning barqarorligini ta’minladi. Ushbu davrda diplomatik aloqalarning rivojlanishida “ko‘p darajali diplomatiya” modeli shakllana boshladi. Ya’ni muloqot faqat davlat rahbarlari darajasida emas, balki vazirliklar, parlamentlar, ekspertlar va hatto biznes doiralari darajasida ham amalga oshirildi. Bu esa aloqalarning qamrovini kengaytirib, ularni yanada barqaror qildi. 2008–2010-yillar oralig‘ida xalqaro siyosiy vaziyatning murakkablashuvi fonida diplomatik aloqalar nisbatan ehtiyotkorlik bilan olib borildi.

2011–2013-yillar oralig‘ida diplomatik aloqalarda yangi yo‘nalishlar paydo bo‘la boshladi. Xususan, iqtisodiy diplomatiya, investitsiya hamkorligi va innovatsion aloqalar siyosiy muloqotning ajralmas qismiga aylandi. Bu esa diplomatik aloqalarning an’anaviy shakllaridan zamonaviy shakllarga o‘tayotganini ko‘rsatadi. Diplomatik aloqalarning rivojlanishida institutsional mexanizmlarning roli yanada ortdi. Xususan, muntazam maslahatlashuvlar, qo‘shma komissiyalar va hamkorlik platformalari orqali aloqalar tizimli ravishda rivojlantirildi. Bu esa diplomatik muloqotning samaradorligini oshirdi. Fransiyaning Markaziy Osiyoga nisbatan siyosatidagi o‘zgarishlar ham O‘zbekiston bilan aloqalarga ta’sir ko‘rsatdi.

Fransiya mintaqada iqtisodiy va siyosiy ishtirokini kengaytirishga intildi, bu esa O‘zbekiston bilan hamkorlikni faollashtirdi. Diplomatik aloqalarda shaxsiy diplomatiya omili ham muhim rol o‘ynadi. Davlat rahbarlari va yuqori darajadagi rasmiylar o‘rtasidagi bevosita muloqot aloqalarning rivojlanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatdi. Bu esa diplomatik jarayonlarning tezlashishiga xizmat qildi. 2014–2016-yillar oralig‘ida diplomatik aloqalarda nisbatan faollikning ortishi kuzatildi. Oliy

darajadagi uchrashuvlar sonining oshishi, yangi kelishuvlarning imzolanishi va hamkorlikning kengayishi ushbu davrning asosiy xususiyatlaridan biri bo‘ldi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, 2006–2016-yillar davomida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi diplomatik aloqalar evolyutsion rivojlanish bosqichidan o‘tib, yangi sifat darajasiga ko‘tarildi. Bu esa hamkorlikning keyingi bosqichlari uchun mustahkam asos yaratdi. Mazkur davrda diplomatik dinamikaning rivojlanishi ikki davlat o‘rtasidagi munosabatlarning chuqurlashuvi va kengayishida hal qiluvchi rol o‘ynaganligini ta’kidlash mumkin. 2006–2016-yillar oralig‘ida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi diplomatik aloqalarni tahlil qilishda ushbu davrni faqat oddiy davomiylik bosqichi sifatida emas, balki mazmunan qayta shakllanish davri sifatida baholash maqsadga muvofiqdir. Chunki aynan shu yillarda ikki davlat o‘rtasidagi muloqot yangi shakl va uslublar bilan boyib, an’anaviy diplomatiyadan ko‘ra kengroq ko‘lam kasb eta boshladi.

Xulosa qiladigan bo’lsak O‘zbekiston Respublikasining Fransiya bilan 1991–2025-yillar oralig‘idagi hamkorlik aloqalari ikki tomonlama munosabatlarning izchil va bosqichma-bosqich rivojlanganini ko‘rsatadi. Dastlab diplomatik aloqalarning yo‘lga qo‘yilishi bilan boshlangan jarayon keyinchalik siyosiy muloqotning mustahkamlanishi, savdo-iqtisodiy hamkorlikning kengayishi hamda madaniy-gumanitar aloqalarning faollashuvi bilan chuqurlashdi. Ayniqsa, investitsiyalar, transport infratuzilmasi, energetika va ta’lim sohalaridagi qo‘shma loyihalar ikki davlat o‘rtasidagi strategik sheriklikning muhim asosiga aylandi.

Shu bilan birga, global iqtisodiy o‘zgarishlar, mintaqaviy xavfsizlik masalalari va raqobat muhiti ayrim muammolarni yuzaga keltirayotgan bo‘lsa-da, mavjud salohiyat ulardan samarali foydalanish imkonini beradi. Kelgusida innovatsion texnologiyalar, “yashil iqtisodiyot”, turizm va ilmiy-tadqiqot

yo‘nalishlarida hamkorlikni kengaytirish ikki tomonlama munosabatlarni yangi bosqichga olib chiqadi.

Umuman olganda, O‘zbekiston–Fransiya aloqalari o‘zaro manfaatdorlik, ishonch va uzoq muddatli strategik maqsadlarga asoslangan bo‘lib, ular nafaqat ikki davlat, balki mintaqaviy va xalqaro hamkorlik tizimi uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021. – 464 b.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi materiallari (2017–2025 yy.). – Toshkent, 2025.

3. O‘zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi rasmiy materiallari (2018–2025 yy.). – Toshkent.

4. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi hisobotlari (2022–2024 yy.). – Toshkent.

5. UNDP. Regional Security and Development Report. – New York, 2022.

6. UNDP. Sustainable Development and Investment Report. – New York, 2024.

7. UNDP. Global Governance and Cooperation Report. – New York, 2022.

8. UNESCO. Global Education Monitoring Report. – Paris, 2023.

9. UNESCO. Cultural Communication and Creative Industries Report. – Paris, 2023.

10. World Bank rasmiy sayti – https://www.worldbank.org (murojaat sanasi: 05.02.2026)

11. UNDP rasmiy sayti – https://www.undp.org (murojaat sanasi:

22.03.2026)

12. UNESCO rasmiy sayti – https://www.unesco.org (murojaat sanasi: 08.04.2026)